

Kiriku Elu

November 1990

Eesti katoliiklaste häälekandja

9. (12.) number

Ordo Missæ Püha missa kord

Katoliku Kiriku väljaanne
Tallinn 1990

Imprimatur
Ad experim.
+ Paul M. Verschuren
Helsinki, 17.6.1990

ISBN 951-9386-81-5

Gummerus Kirjapaino Oy
Jyväskylä 1990

NOVEMBER

- n 1. KÕIGI PÜHAKUTE SUURPÜHA.
Ilm 7,2-4.9-14; Ps 24; 1 Joh 3,1-3; Mt 5,1-12a
- r 2. HINGEDE (MÄLESTUS)PÄEV.
2 Mak 12,43-45; Ps 23; Ro 8,31b-35.37-39; Jo 14,1-6
- l 3. MARTIN DE PORRES, PÜHENDUNU.
Fi 1,18b-26; Ps 42; Lk 1,7-11
- P 4. Tavalise liturgilise perioodi XXXI pühapäev
Ml 1,14b- 2,2b.8-10; Ps 131; 1 Te 2,7b-9.13
CARLO BORROMEO, PIISKOP. MÄLESTUSPÄEV.
- e 5. Fi 2,1-4; Ps 131; Lk 14,12-14
- t 6. Fi 2,5-11; Ps 22; Lk 14,15-24
- k 7. Fi 2,12-18; Ps 27; Lk 14,25-33
- n 8. Fi 3,3-8a; Ps 105; Lk 15,1-10
- r 9. LATERAANBASIILIKA PÜHITSEMISPÄEV. KIRIKUPÜHA.
Hes 47,1-2.8-9.12; Ps 46; 1 Ko 3,9b-11.16-17; Jo 2,13-22
- l 10. LEO SUUR, PAAVST JA KIRIKU DOKTOR. MÄLESTUSPÄEV.
Fi 4,10-19; Ps 112; Lk 16,9-13
- P 11. Tavalise liturgilise perioodi XXXII nädal
Saal 6,12-16; Ps 63; 1 Te 4,13-14; Mt 15,1-13
MARTINUS TOURSIST, PIISKOP. MÄLESTUSPÄEV.
- e 12. JOSAPHAT, PIISKOP JA MÄRTER. MÄLESTUSPÄEV.
Ti 1,1-9; Ps 24; Lk 17,1-6
- t 13. Ti 2,1-8.11-14; Ps 37; Lk 17,7-10
- k 14. Ti 3,1-7; Ps 23; Lk 17,11-19
- n 15. ALBERTUS SUUR, PIISKOP JA KIRIKU DOKTOR.
Fm 7-20; Ps 146; Lk 17,20-25
- r 16. MARGARITA SHOTIMAALT; GERTRUD, NEITSI
2 Jo 4-9; Ps 119,1-2.10-11.17-18; Lk 17,26-37
- l 17. ELISABETH UNGARIST, PÜHENDUNU. MÄLESTUSPÄEV.
3 Jo 5-8; 112; Lk 18,1-8
- P 18. Tavalise liturgilise perioodi XXXIII nädal
Op 31,10-13.19-20.30-31; Ps 128; 1 Te 5,1-6; Mt 25,14-30
PEETRUSE JA PAULUSE BASIILIKATE PÜHITSEMISPÄEV.
- e 19. Ilm 1,1-4. 2,1-5a; Ps 1; Lk 18,35-43
- t 20. Ilm 3,1-6.14-22; Ps 15; Lk 19,1-10
- k 21. PNM. TEMPLISSETOOMINE. MÄLESTUSPÄEV.
Ilm 4,1-11; Ps 150; Lk 19,11-28
- n 22. CAECILIA, NEITSI JA MÄRTER. MÄLESTUSPÄEV.
Ilm 5,1-10; Ps 149; Lk 19,41-44
- r 23. CLEMENS I, PAAVST JA MÄRTER; COLUMBANUS, ABT.
Ilm 10,8-11; Ps 119,14.24.103.111.131; Lk 19,45-48
- l 24. Ilm 11,4-12; Ps 144; Lk 20,27-40
- P 25. KRISTUS KUNINGA SUURPÜHA, KIRIKUAASTA VIIMANE PÜHAPÄEV
Hs 34,11-12.15-17; Ps 23; 1 Ko 15,20-26.28; Mt 25,31-46
- e 26. Ilm 14,1-3.4b-5; Ps 24; Lk 21,1-4
- t 27. Ilm 14,14-20a; Ps 96; Lk 21,5-11
- k 28. Ilm 15,1-4; Ps 98; Lk 21,12-19
- n 29. Ilm 18,1-2.21-23; 19,1-3.9a
- r 30. APOSTEL ANDREASE PÜHA.
Ro 10,9-18; Ps 19; Mt 4,18-22

DETSEMBER

- l 1. Ilm 22,1-7; Ps 95; Lk 21,34-36
- P 2. ADVENDI ESIMENE PÜHAPÄEV,
UUE KIRIKUAASTA JA LUGEMISTETSÜKLI "B" ALGUS
Js 63,16b-17.19b. 64,3-7; Ps 80; 1 Ko 1,3-9; Mk 13,33-37

Püha missa eesti keeles

Lõpuks ometi on see teoks saanud, üle paljude aastakümnete. Just nimelt üle paljude aastakümnete, sest püha missat, täpsemalt selle ordinaariumi – osa, mis kordub igal missal – on eesti keelde tõlkida püütud juba varemgi.

On teadmata, millal ja kelle poolt tehti esimene tõlge eesti keelde, kuna käsikirju pole säilinud. Esimese trükisõnas ilmunud tõlke leiame 1932. aasta katoliku palveraamatust «Au olgu Jumalale»; paranduste ja laiendustega ilmus see uuesti palveraamatu kordusväljaandes 1937. aastal. Teadaolevalt oli tõlke autoriks kaputsiinimunk isa Robert Lentzbauer. Tolleaegne tekst järgis loomulikult ladina missa ülesehitust, mis oli kinnitatud 1551. a. Tridenti kirikukogul määratletud põhimõtete järgi.

Tohutu suure, kuid kahjuks kasutu töö, tegi püha missa tõlkimisel ära pärast sõda Tartu koguduse vaimulikuna teeninud kaputsiin, isa Taddeus Krause. Tema eesti keele oskus oli veel puudulikum kui eelmise tõlke tegijal, pealegi reformeeriti «Missale Romanum» 1965. aastal Vatikani II kirikukogu poolt ja tehti põhjalikult ümber. Isa Taddeuse sulest pärineb praegu Tartu kogudusearhiivis säilitatav käsikirjaline täielik missaraamat – 14 masinakirjas vormistatud kausta.

Esimese uue missa ordinaariumi tõlke, paraku mitte-täielikul kujul, tegi kuuekümnendate aastate algusest Tartus teeninud läti rahvusest kaputsiinpreester, isa Janis Pavlovskis. Tõlgitud oli ainult I missakaanon (Tridentini missaraamatus oli see üldse ainuke, millele reform lisas võimaluse teiste kaanonite sisseviimiseks). See oli keeleliselt korrektne sõnasõnaline tõlge ja levis masinakirjas paljundatuna üsna laialt.

Mina ise hakkasin tegelema missa tõlkimisega juba seminariõpingute päevil 1981–1985. Rahvakeelse missa võidukäik maailmas ei saanud ju ka Eestist mööda minna. Muidugi ei pidanud ega pea ma end kompetentseks ainuisikuliselt missateksti tõlkima, sest arenenud riikides teeb seda tööd suur tõlkekomisjon, kuid valikut polnud ja pole ka tänapäeval. Arvan, et olen teinud kõik mis võimalik, et missatekst oleks kergesti jälgitav, arusaadav, eesti keele pärane, vabastatud eesti keeles kohmakana mõjuvust ladina retoorikast. Trükki julgesin teksti pakuda alles pärast 14 käsikirjalist redaktsiooni. Konsultantidena on missatõlkega tutvunud tõlkija Jüri Pärni, publitsist Linnar Priimägi ja luuletaja Paul-Eerik Rummo.

Käesolev tõlge ei ole mõeldud lõplikuna, mida tunnistab ka kiriklikus trükiloas olev märge «ad experimentum», vaid esitatud esimese ettepanekuna, ning kutsub üles mõistlikule kriitikale. Otseseid vigu tõlkes enam

Hostiam consecratam ostendit populo, deponit super patenam, et genuflexus adorat.

Síмили modo, postquam cenátum est,

Accipit calicem, eumque parum elevatum super altare tenens, prosequitur:

accípiens cálicem, et tibi grátias agens benedíxit, dedítque discípulis suis, dicens:

Parum se inclinat.

S: ACCÍPITE ET BÍBITE EX EO OMNES: HIC EST ENIM CALIX SÁNGUINIS MEI NOVJ ET ÆTERNI TESTAMENTI, QUI PRO VOBIS ET PRO MULTIS EFFUNDÉTUR IN REMISSIÓNEM PECCÁTORUM. HOC FÁCITE IN MEAM COMMEMORATIONEM.

Calicem ostendit populo, deponit super corporale, et genuflexus adorat. Deinde dicit:

S: Mystérium fidei.

P: Mortem tuam annuntiámus, Dómine, / et tuam resurrectionem confitémur, / donec vénias.

Ta tõstab pühitsetud leiva kogudusele näha, asetab selle tagasi altarele, põlvitab, tõuseb ja ütleb:

Samal kombel võttis ta pärast õhtusöömaiega karika,

Preester võtab karika kätte, hoiab seda veidi tõstetult altari kohal ja jätkab:

täna ja kiitis Sind, ulatas karika oma jüngritele ja ütles:

Ta kummardub altari kohale.

P: VÕTKE JA JOOGE SELLEST, TEIE KÕIK: SEE ON UUE JA IGA-VESE LEPINGU KARIKAS, MINU VERI, MIS TEIE JA KÕIKIDE EEST VALATAKSE PATTUDE ANDEKS-ANDMISEKS. TEHKE SEDA MINU MÄLETUSEKS.

Ta tõstab karika kogudusele näha, asetab selle tagasi altarele, põlvitab, tõuseb ja ütleb:

P: See on usu müsteerium.

K: Issand, / me kuulutame Sinu surma / ja tunnistame Sinu ülestõusmist, / kuni Sa tuled oma kirkuses.

vaevalt et leidub, küll aga on palju problemaatilisi kohti, kus võiks ilmselt leida paremaid variante.

Millal näeb ilmavalgust eestikeelne täielik missaraamat, mis sisaldab ka missa propriumiosad, oleneb paljudest asjaoludest, kuid see ei sünni ilmselt niipea.

Selle eest aga, et eestikeelne rahvamissaraamat üldse trükituna, pealegi kvaliteetselt trükituna, ilmavalgust nägi, peame olema tänulikud katoliku kirikule Soomes, eriti aga piiskop Paul Verschurenile, kes omal algatusel organiseeris selle trükkimise finantseerimise ja (mitte ilma raskusteta) kirikliku trükiloa, ning Soome katoliikliku infokeskuse juhatajale Pentti Laukamale, kes oma kompuutril teostas teksti trükilao, mis talle võõras keeles oli kindlasti äärmiselt raske teha. Mäletagem neid inimesi palves vähemalt siis, kui selle väikese, kuid meile olulise raamatu esimest korda kätte võtame.

isa Rein Õunapuu

Jutlus kohtumisel põhjamaade noorsooga Vadstenas 10.6.1989

Paavst Johannes Paulus II

Allpoolloodud jutluse pidas püha isa oma eelmisel aastal toimunud põhjamaade-visitidi lõpul. Mainitud visiit oli Eesti katoliiklastele väga oluline, kuna grupil meist õnnestus Helsingis paavstiga kohtuda, saades tema sooja tähelepanu osaliseks, ning osaleda Jäähallis peetud pidulikul missal, kus nii Soome piiskop Paul Verschuren oma tervituskõnes kui ka paavst oma jutluses eestlasi eraldi ära nimetasid.

Käesoleva jutluse avaldame meenutuseks sellest sündmusest ning ühtlasi seoses 1. novembril tähistatava Kõigi pühakute päevaga, jättes välja vähemolulised lõigud, milles paavst pöördub eri rahvusgruppide poole või mis puudutavad kitsalt vaid mainitud kohtumist. Kahjuks ei õnnestunud kellelgi eestlastest Vadstenas käia, kuid usun, et selle jutlusega on paavstil ka meie noortele palju öelda.

Armsad vennad ja õed, armsad noored sõbrad!

Täna oleme püha Birgitta linnas. Birgitta, Rootsima kaitsepühak, on naine, kes oma elus ühendas abielu, karjääri ja uue kirikliku ordu asutamise. Birgitta õed on pidevalt olnud selles linnas ja sellel maal.

Siia, Vadstenasse, olete kogunenud teie, Põhjamaade noorte esindajad. Just noorsoo poole tahan ma pöörduda nüüd, kui olen jõudnud oma Põhjamaade-visitidi lõpppunkti. Tahaksin eriliselt kõnetada teid, kes te olete katoliku kiriku ja muude kristlike kirikute tulevik nendes maades. / - - - /

*

Täna kohtumise ettevalmistamisel on olnud teemaks «Äärealadelt keskusesse». Samal kombel kui noored kogu maailmas, otsite ka teie seda, mis on elus keskne ja tähtis. Kuigi olete ehk kaugel keskusest geograafilises mõttes, ja kuigi mõned teist võivad olla eemal usust ning Jumalast, olete te tulnud siia, kuna otsite siiralt midagi väärtuslikku, millele võiksite ehitada oma elu. Te tahate kasvatada endale tugevad juured, ning mõistate, et usul on tähtis osa sellises elus, millist te igatsete.

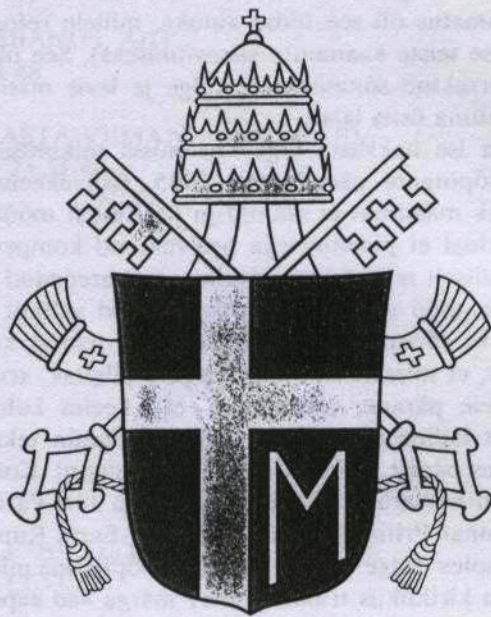
Lubage mul kohe öelda, et ma mõistan teie probleeme ja lootusi, kuigi olukord, milles te elate, erineb paljuskki sellest, mida teie vanemad ja ka mina kogesime, kui me olime noored. Kui olin 19-aastane, puhkes Teine maailmasõda ning algas selline vägivalda ja arutute tapmiste aeg, mis mõjutas sügavalt minu maad. Olin sageli mures iseenda, oma pere ja sõprade julgeoleku pärast. Ka mõned teist on kogenud õnnetusi, tagakiusamist ja eluohtu, enne kui olete pääsenud oma uude kodusse, kuid enamik teist on elanud rahu, vabaduse ja kindlustunde keskel, mida teie maa teile pakub. Siiski teate te, et kõrge elatustase ei too endaga automaatselt kaasa õnne ja sisemist rahu.



Täna, mu noored sõbrad, tahan teile rääkida rõõmust ja rahust, mida ei saa leida omades, vaid olles, tundes teatud isikut ning elades tema õpetuse kohaselt. See isik on Jeesus Kristus, meie Issand ja meie sõber. Tema on keskpunkt, fookus, kes ühendab meid armastuses.

*

Täna missa evangeeliumis lausub Jeesus Sakkeuse majas sellised sõnad: «Täna on sellele kojale lunastus tul-



nud» (Luuk. 19,9). Tahaksin korrata neid Jeesuse sõnu siin, Vadstena lossi õuel. Meil kõigil, nii Rootsis kui Roomas, seostub see koht püha Birgittaga. Tema eluajal oli Rootsi katoliiklik maa. Ristiusk oli neil aladel veel uus nähtus. Elades tolleaegse kristliku maailma kaugel äärealal, tundis ta Jumala kutset uuendada kirikut, mida ta nägi ära pöördunud keskusest, Kristusest. Ta läks Rooma ja töötas seal julgesti kiriku ühtsuse heaks. Ta oli tugeva iseloomuga naine, sangarlik usus, lootuses ja armastuses. / - - - /

Kõik pühakud on tunnistanud Kristuse oma elu keskpunktiks, kuigi nad vahel on tundnud end olevat isolatsioonis või raskuste ja probleemidega koormatuna. Armsad noored: Kristus on ka teie elu keskpunkt. Ta on teie lootus, eeskuju ja rõõm, teie nooruse rõõm!

*

«Täna on sellele kojale lunastus tulnud.» See «täna», mis sai tunnistada ristiusu algusaegu siin maal, on jäänud ajalukku, ning hilisemad sündmused on eemaldanud meid sellest ajast. Jumala lunastusplaanides ei ole see ammu- ne, aastasadadetagune «täna» siiski unustusse vajunud, see elab Temas edasi. See elab edasi ka kirikus, liturgias, sõnas ja euharistias, mis tähendab üheaegselt meenutamist ja ligiolevaks tegemist. Kui Kristuse Ihu ja Veri muudetakse ligiolevaks, saame me tunda ühtsust kõigi pühade inimestega.

Tõepoolest, «täna on sellele kojale lunastus tulnud.» Sõna «lunastus» tähendab seda, et Jumal annab iseend päästva annina; see on jumalik eneseandmine, mida peab võtma vastu iga inimese ja kogu inimkonna vaimu sügavuses. Pühakud on eriliseks tõendiks Jumala tegevusest maailmas, inimloomuse maailmas. Jumal pakub oma lunastust ja pühitsust igale inimesele. Täna nagu ka alati kutsutakse meid vastu võtma seda Jumala armastustegu. Kui Jumala kutsele vastatakse armastusega, täidab Tema Vaimu lunastav ja pühitsev töö inimsüdame, ning ulatub sealt teisteni. Kas ei ole püha Birgitta ning kõigi teistegi pühakute elu osutuseks sellest?

Armsad Põhjamaade noored, te olete tulnud siia erinevatest maadest ja paikadest, kuid te kõik kuulete ühtsamat kutset liituda Kristusega, kes on andnud teile kõigile mingi erilise anni. Hoolimata erinevustest olete te üks Tema nimes; te olete elava Ihu liikmed (vrd 1. Kor 12,27).

Täna veedame me Vadstenas meie ühtsuse püha. See on ühtsus paljuvõrrelikuses. See on ehedalt põhjamine ja ehedalt katoliiklik! Oma erinevate annetega ja erinevate lootustega olete te üks Jeesuses, üks kristliku teenimise ideaalis, üks õigluse taotluses ja üks kõigi inimeste võrdse inimväärikuse kuulutamises.

*

Meie aja noortele on iseloomulikuks jooneks avatus – avatus maailma suurele kultuuride paljususele. Te peate siiski olema avatud ka Kristusele. Just samamoodi, kui Jeesus tegi, kohates rikast noorukit (vrd Mk 10,17j), vaatab ta ka teid, kes te olete rikkad oma annete poolest ja materiaalselt, ja ta vaatab teid armastusega. Ta palub teil olla temale täiesti avatud. Ta ei valmista teile kunagi pettumust!

Täna missa käigus kingin ma iga põhjamaa ühele esindajale risti väljendamaks lootust, mida tunnen teie suhtes – igaühe suhtes teist, kes tõesti tahab järgida Kristust. Niimoodi tehes ütlen kogu selle armastusega, mida ma tunnen noorte vastu: püsige Kristuse lähedal, astuge pühakute jalajälgedes. Te teate, et iseendasse sulgudes ei leia te kunagi tõelist õnne. Teie elus ei ole kohta isekusele või ükskõiksusele. Rist räägib andmise keelt, ja teil, noored, on väga palju pakkuda, väga palju anda. Avades end Kristusele õpite te mõistma risti tähendust. Kristus andis end Kolgatal täielikult, ja ta palub teid, et annaksite end samamoodi. Tee Kolgatale on tee, mis viib keskpunkti; see viib teid pühadusele. See on tee, mida käima on kutsutud igaüks, sest ülekutse pühadusele on suunatud kõigile. See ei sulge kedagi väljapoole (vrd 1. Kor 12,11).

*

Mida tähendab olla püha? Et vastata sellele küsimusele, peame me hetkeks naasema Sakkeuse kotta tänases evangeeliumis. Sakkeus oli maksukoguja, kellel ei olnud hea maine oma kaasaegses ühiskonnas. Ta teadis, mida tähendab elada ühiskonna äärealadel, kui kasutan seda sõna. Kui ta võttis Kristuse vastu oma kotas, mõistis ta siiski, millist andi talle pakutakse, ja ta ütles rõõmuga: «Vaata, Issand, poole oma varandusest annan ma vaestele, ja kui ma kellelegi olen ülekohut teinud, annan ma talle neljakordselt tagasi» (Luuk 19,8). Kuigi Sakkeus oli selle hetkeni olnud patune, näitasid need sõnad, et temas oli toimunud tõeline pöördumine. Samas näitavad need sõnad meile, mis on tähtis kristlase elus: nad aitavad meil mõista, mida tähendab «olla Kristuses» ja «elada armus».

Mõnikord kirjeldatakse kristlase elu Jumala käskude ja kiriku seaduste pidamisena ning ühiskonna ees olevate kohustuste täitmisena. Kõik see peab paika, aga kui arutleme asja sügavamalt, avaneb meie ees teine mõõde: kristlase elu tähendab Jumala anni, Püha Vaimu, vastu võtmist ning sellele kingile vastamist enda poolt antavaga. Me räägime siis «kingituste vahetamisest», kuid need kingitused ei ole võrdsed oma väärtuse poolest. See, mida me Jumalalt saame Kristuses, on tohutult palju suurem kui ükskõik mis, mida võime anda vastukingituseks. Me oleme saanud Jumalalt kõik, ja on olemas vaid üks keel, milles võime teda tänada: andmise keel!

*

Mu armsad noored sõbrad! Täna naasen ma Rooma, kiriku keskusesse. See on seesama kirik, mille armsad pojad ja tütreid olete teie siin Põhjamaades. Teiega hüvasti jättes tahan anda teile kingituse – mitte ainult meeldiva mälestuse sellest kohtumisest, vaid midagi enam. Tahan anda teile oma armastuse, jätta teile oma südame! Ja kui tohin, tahan viia endaga kaasa Rooma teie kingituse kirikule, teie kingituse maailmale – see on teie armastus Kristuse vastu ja teie ustavus tema evangeeliumile.

Põhjamaade noored, pidage meeles, et elu rikkaim sisu on andmises. Pidage meeles, et me tahame anda samal määral kui me armastame, ja kui armastus on täiuslik, on ka and täiuslik. Nõnda siis, armsad noored, pidage meeles seda andi! Aamen.

Viha ja lepitus Iirimaa

Rühma Eesti katoliiklaste kutsel käis kevadel Tallinnas rahvusvahelise heategevusorganisatsiooni «Emmaus» esindajate grupp Soomest. Kuuest inimesest kaks, Philip Freel ja Ed Mulholland on Helsinki «Emmauses» töötanud vaid kaks kuud, pärinevad aga Iirimaa, kus nad töötavad kristlikus lepituskeskuses «Corrimeela». Soome tulid nad täiendavate kogemuste saamiseks. Allakirjutanu palvel jutustasid Ed ja Philip kahe kristliku kogukonna konfliktist Iirimaa.

Mis on Iiri katoliiklaste ja protestantide tüli põhjuseks? Miks plahvatavad Ulsteris pommid, tapetakse inimesi? Miks konflikt kestab? Mida on tehtud tüli lõpetamiseks? Kuidas elanikud ise kui kristlased suhtuvad sõjasse? Nendele ja teistele küsimustele vastasid külalised järgmiselt:

«Konflikt Iiri protestantide ja katoliiklaste vahel kestab juba üle kolme sajandi. Iirlaste 1641. – 1652. aasta ülestõusu maha surunud ja maa Inglise kolooniaks kuulutanud Charles II oli anglikaan. Iirimaa liitmisele Briti Kuningriigiga järgnes ulatuslik protestantide immigratsioon, mida soodustas ka geograafiline asend, sest kitsaim väin Iiri- ja Shotimaa vahel on ju vaid 13 miili lai. Vallutuse tagajärjel suruti iiri keel ja kultuur alla; enamuse iirlasi hakkas rääkima inglise keeles.

Anglikaanidest protestantide osakaal aina kasvas. Ent kohalik põhirahvus on ju katoliiklased! Käärima hakkas konflikt, mis kestab tänaseni. Praeguseks on Põhja-Iirimaa elanikest 90 % protestandid ning vaid 10 % katoliiklased. Iiri Vabariigis, mis hõlmab põhiosa saarest, on suhe vastupidine, ning kahtlemata mõjub see ka Põhja-Iiri katoliiklastele.

Tõuke rahvuslike meeleolude tõusule andsid kuumaad 1960. aastad: see oli rahutuste ja demonstratsioonide kümnend. Katoliiklased, samastades end eeskätt iiri kultuuriga, hakkasid uuesti õppima oma isade keelt (vahepeal oli iiri keele oskus niivõrd langenud, et seda kõneles vaid ca 10 % elanikest). Ühtlasi hakati nõudma Põhja-Iirimaa kuulutamist iseseisvaks. Ent ajalooline olukord oli juba muutunud. Anglikaanidest enamik (niinimetatud «lojalistidid», st «riigitruudid») tahab kuuluda Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendatud Kuningriiki.

Äge konfliktide laine puhkes 1969, kui katoliiklased hakkasid endale mitmeid õigusi otse nõudma. Enne seda olid kogukondade suhted normaalsed: elati ühel tänaval, käidi ühes koolis, rüübiti üheskoos pub'is õlut ...

Asi sai alguse demonstratsioonidest, millega Ulsteri katoliiklased, kes elasid vanades viletsates rajoonides, nõudsid endale paremaid elamistingimusi; majanduslikele nõudmistele lisandus ka poliitiline: Põhja-Iirimaa iseseisvus. Protestandid, pannes pahaks katoliiklaste püüdu saavutada sotsiaalseid «privileege», vastasid omapoolsete demonstratsioonidega. Tekkisid kokkupõrked. Vastasleerid pildusid teineteist kividega. Oli ohvreid. Eelkõige kannatasid katoliiklased, sest – neid oli vähem.

Valitsus püüdis olukorda normaliseerida sellega, et kutsus Inglismaalt täiendavaid sõjaväe jõudusid, näiliselt otsekui katoliiklaste kaitseks. Ent protestantidena asusid need vähemust hoopis tõrjuma. Seepeale kuulutasid katoliiklased, et valitsus ei suuda neid kaitsta, ning asutasid oma pörandaaluse armee, IRA. Protestandid moodustasid oma sõjalise organisatsiooni UVF. Jõuti olukorda, kus igal nädalal kõlasid Belfastis lasud, plahvatasid pommid, tapeti mõni inimene. Tungiti vastasleeri majadesse, rüüstati neid. Algas nüüdseks juba kaks aastakümnet kestnud koshmaar.

Tänavad jagunesid kaheks: ühte otsa kolisid katoliiklased, teise protestandid; keskele jäid tühjad, lagunevad hooned. Vastasleeri majade vahele püstitati plangud, hiljem lausa müürid; nii võis seina ühel küljel näha vabadust ja protestantidele surma nõudvaid, teisel küljel aga lojaalsust ja katoliiklastele hukku kuulutavaid loosungeid. Majaseintele ja plankudele maaliti hiiglaslikke embleeme ja patriootlikke sõjamehi. Katoliiklased määrgistasid oma rajoonide kõnniteekivid rahvuslike värvidega, anglikaanid briti omadega. Asi läks nii kaugele, et kumbki pool asutas oma taksokompaniid; taksot valides oli ohtlik eksida, üks katoliiklane, kes joobnuna istus vastaspoole taksosse, sõidutati linna äärde ja tapeti. Isegi vastasleeri inimestega suhtlemine osutus ohtlikuks, seda pandi tähele ning «reetur» võis kere peale saada.

Ka armee tegi vigu, näiteks tulistasid sõdurit autot, mis nende käsu peale kohe ei peatunud. Kolm inimest sai põhjusetult surma. Sõdurid olid oletanud, et sõiduk kuulub IRA-le ja et seal varjatakse relvi, ning avasid kohe tule. IRA aga kaldus üha rohkem terrorismi, pannes avalikesse paikadesse pomme. Nii näiteks sõidutati ühte armee tugipunkti pomme täis olev auto; rünnati sõjaväelasi ja politseinikke (nüüd ei luba politseinikud end enam pildistada, kuna pilte võidakse kasutada füüsiliseks arveteõiendamiseks).

Noorem põlvkond kasvas üles sisenduses: vastasleer inimesed on halvad.»

Mida võitis ette kirik? «Katoliku kiriku eest me rääkida ei saa», ütlevad Philip ja Ed, «sest oleme ise protestandid. Protestantidest vaimulikud aga konflikti ei seekunud, sest paljude protestantide religioossus Iirimaa pole sügav ning moraaliilugemise peale oleks kogudus lihtsalt nõudnud vaimuliku väljavahetamist.

Nõnda kasvas konflikt lumepalliefektina. Belfasti kesklinn suleti – liiga sageli plahvatasid seal pommid. Paljud majad seisisid tühjadena, sest inimesed ei julgenud neisse elama asuda. Noored hakkasid üha sagedamini välja rändama, sest ühes majandusliku ebastabiilsusega kasvas ka tööpuudus.

Ühtlasi aga hakkas tekkima inimesi, kes said aru, et konflikt tuleb lõpetada. Kristlaste, külg-külje kõrval elavate protestantide ja katoliiklaste vahel tuleb otsida lepitust.

Üheks esimestest konkreetsetest lepitusaktisioonidest kujunes suhtlemis- ja lepituskeskuse «Corrimeela» rajamine. Innustust saadi Taizé kloostrist ja keskusest «Agape» Prantsusmaal. Tähtis oli leida paik ja luua koht, kuhu noored võiksid kohtuda veendumaks, et me kõik oleme inimesed, et me lihtsalt tunneme ja mõistame üksteist liiga vähe. Et meie mõtlemist kammitsevad tihti rumalad stereotüübid. Tuleb õppida üksteist kuulama.

Kas üritusel on edu? Oleks liig lootat, et aastakümnetega äärmuseni viidud vaen lõppeb äkki. IRA tegevus on olnud fanaatiline, inglise valitsuse hoiak jäik. Ometi on midagi hakanud muutuma. «Corrimeelat» on külastanud palju inimesi. Suve hakul teatas IRA, et on nõus asuma Inglise valitsusega läbirääkimistesse. Ent mis on kõige tähtsam: inimeste, eelkõige noorte teadvuses on osa negatiivsetest kujutlustest hakanud kaduma; on tekkinud algatus otsida rahu. Ja see annab lootust.»

60 kilomeetri kaugusele Belfastist mere kaldale rajatud «Corrimeela» ukse kohale on kirjutatud: «Corrimeela» on kohtumispaik igas vanuses inimeste jaoks, kes toetuvad kristlikule traditsioonile ning tahavad kaasa aidata poliitiliste lõhede ületamisele ja sotsiaalsete tingimuste tervendamisele Põhja-Iirimaa ning kogu maailmas.»

Intervjueris R. D.

Pühitsused ja õnnistused

Katoliku kirikus on vanaks traditsiooniks mitmesuguste esemete, samuti ka inimeste õnnistamine või pühitsemine. Eesti keeles on siiani määratlemata, millise tegevust nimetada õnnistamiseks, millist pühitsemiseks. Olemasolev traditsioon kasutab mõlemaid läbisegi.

Ladina keeles kehtivat tähenduste hierarhiat ei saa eesti keelde täpselt üle kanda. Võrreldes: pühitsema (pühaks tegema, pühitsevasse seisundisse tõstma) – consecrare (pühitsema, sisse pühitsema); õnnistama (õndsusele lähemale tooma, Jumala headuse kaitse ja juhtimise alla seadma, Jumalalt hea jätku ja kurjuse kadu taotlema) – benedicere (tähtselt – hästi ütlemata; head sõna lausuma, õnnistama). Nagu näeme, ei ole ladina ja eesti keeles need mõisted täpselt kattuvad. Näiteks ladina (muuseas ka vene) keeles saab Jumalat õnnistada, eesti (ning saksa) keeles mitte.

Kuigi eesti keeleruumis ei saa katoliiklus oma suhteliselt väikese esindatuse tõttu dikteerida sõnade kasutamist, mis ei kuulu ainuüksi katoliku kiriku terminoloogiasse, soovitaks siiski järjekindluse ja loogika huvides võtta nende sõnade kasutamisel aluseks järgmine põhimõte. Pühitseda saab isikuid või elemente sellisel juhul, kui nende pühitus vähemalt õnnistava väena edasi kandub. Näiteks vaimulikku, kes pühitsetakse selleks, et ta peaks sakramentide talitust, millel on omakorda pühitsev või õnnistav toime; vett, millega piserdamisel on õnnistav mõju jne. Kui mõju edasi ei kandu, on tegemist **õnnistusega**. Erandi moodustavad puhtreligioosseks otstarbeks määratud esemed nagu kirik, altar, kaelarist, roospärg, pühakujud, medaljonid – neid samuti pühitsetakse, kuna nendega kokkupuutumisel on juba olemuslikult õnnistav mõju.

Katoliku kirikus on eri aegadel olnud käigus palju erinevaid riituste kogumikke, mis muuhulgas sisaldavad ka vormeleid pühitsuste ja õnnistuste tarvis. Teoreetiliselt on võimalik õnnistada ja pühitseda ka ilma erivormelitet, kuid kiriku poolt soovitatud vormelid omavad lisaks kiriklikku pühitusväge. Keskajal oli kombeks õnnistada ja pühitseda praktiliselt kõike, kuna see aga kaldu kujunema nõiduseks, vähendas kirik pühitsuste ja õnnistuste hulka ja tähtsust. Uue lainena näeme kõnesolevate vormelite arvu suurenemas meie sajandi alguses, kui kirik taotles kaasaegsust, luues erivormelid elektrijaama, seismograafi, baromeetri jms. sisseõnnistamiseks. Hilisem praktika tõi tagasi äraproovitud õnnistuste ja pühitsuste raudvara.

Osa pühitsusi ja õnnistusi kuuluvad ainult piiskopiseisuses isikute kompetentsi. On ju selge, et preester ei saa pühitseda teist preestrit (abtil on siin erivolitus) või veel enam piiskoppi, ilma erivolituse anda piiskoplikku õnnistust, jagada Kinnitamise Sakramenti, samuti kirikut sisse pühitseda jms. Käesolevas artiklis jätame sakramendid kõrvale, kuigi ka nendel on pühitsustega sarnane struktuur ja nende talitustesse võivad kuuluda teatud õnnistused (näit. abielusõrmuste õnnistamine).

Baltikumis on seni kõige enam kasutust leidnud rituaalide kogumik «Collectio rituum ad usum dioecesium Lituaniae iuxta Rituale Romanum» (kõnekeeles «Apeigynas»), mis pole küll ilmselt kõige kaasaegsem. Selles riituste kogumikus on vormelid järgmiste pühitsuste ja õnnistuste jaoks, mida allpool ära toome. Iga inimene võib paluda vaimulikku, et talle pühitsetaks või õnnistataks mõni ese, või õnnistataks teda ennast.

Pühitsetavad hooned, paigad, esemed ja elemendid: pühitsetakse kirikuid ja kabeleid; surnuaedu (muuseas on rituaalis erikord ka rüvetatud kiriku või surnuaia üle peetava lepitusteenistuse jaoks). Elementidest pühitsetakse vett ja soola ning ristimisvett. Esemetest riste, Jeesuse Kristuse ning pühakute kujusid, küünlaid; liturgilisi riideid ja paramente; palveraamatuid, roospärgi, skapuliire ja medaljone; võõsid püha Franciscuse, püha neitsi Maarja või teiste pühakute auks ning rõivaid püha neitsi Maarja ja pühakute auks (selliselt pühitsetud võõd ja rõivad on määratud sümboliseerima töötust, mille inimene on Jumalale andnud ja mille täitmisele ta taotleb pühakute eestkostet) ning matuseriideid.

Õnnistatavad esemed ja elemendid: õnnistatakse maju ja kortereid; aedu ja põlde; kiriku nurgakivi; oreleid; sõiduriistu. Omaette kategooria moodustab õnnistus «ad omnia», mille järgi saab õnnistada mistahes eset.

Õnnistused inimeste jaoks eri olukordades: abielupaaridele laulatuse 25. ja 50. aastapäevaks; emadele enne ja pärast sünnitust; õnnistus haigetele (erinev haigete salvimise sakramendist); õnnistus palveränduritele.

Pühitsused ja õnnistused, mis seonduvad tähtpäevadega kirikukalendris:

* Advendi esimesel pühapäeval pühitsetakse enne pidulikku jumalateenistust jõululeivakesi, mida süüakse Jõuluõhtul 24.12

* Esikmärt Stefanose päeval 26.12 õnnistatakse kaera loomade ja inimeste toiduks.

* Apostel Johannese päeval 27.12 pühitsetakse veini või muud jooki mürgituse või haiguse vastu, meenutades Johannese imet, kui mürgitatud jook, mida ta ristimärgiga õnnistas, teda ei kahjustanud (vein endal kaasa võtta).

* Kolmekuningapäeval õnnistatakse kulda, viirukit ja mürri ning kriiti, millega sellel päeval tehakse kodude uksepiidale kolme kuninga Caspari, Melhiori ja Baltasari auks käesoleva aasta arvuga seoses järgmine märk: 19 C + M + B 90.

* Püha Blasiuse päeval 3.02. õnnistatakse inimesi, puudutades nende kaela kahe selleks otstarbeks pühitsetud küünlaga. See õnnistus aitab püha Blasiuse eestkostel kurguhaiguste ja muu kurja vastu.

* Püha märter Agatha päeval pühitsetakse leiba ja vett, mida heidetakse tulekahju puhul tulle selle levimise takistamiseks. Veidi pühitsetud leiba ja vett võetakse aga sellel päeval enne sööki viha- ja kiretule vaigistamiseks (vesi ja leib endal kaasa võtta).

* Vaikse laupäeva õhtul ja Ülestõusmispüha hommikul pühitsetakse kõiki toiduaineid, eelkõige mune.

* Emadepäeval, katoliikliku traditsiooni järgi maikuu esimesel pühapäeval, antakse õnnistus kõigile emadele.

* Isadepäeval, juunikuu esimesel pühapäeval, antakse õnnistus kõigile isadele.

* Kristuse Ihu ja Vere Suurpühal õnnistatakse maarohtu, lilli ja nende seemneid nii inimeste kui loomade tarbeks, nii toiduks kui silmarõõmuks (endal kaasa võtta). Samal pühal õnnistatakse ka lastega perekondi.

* Püha neitsi Maarja taevassevõtmise päeval 15.08 pühitsetakse uudsevilja, nii tera-, puu- kui juurvilja.

* Püha neitsi Maarja sünnipäeval 8.09 pühitsetakse seemnevilja järgmise aasta külviks ja loomasööta talveks.

Pühitsetud ja õnnistatud esemete kasutamist ning samuti õnnistuste vastuvõtmist ei tohi mõista nõidusena, mis aitab meil maagilisel teel kõiki õnnetusi vältida. Pühitsused ja õnnistused on määratud meile veelkordselt kinnitama, et peame kõigesse endi ümber suhtuma kui vahenditesse Jumala tahte täitmisel, et me ise saaksime olla tööriistad Jumala käes. Sest on ju see meie õnne tagatis – tahta nii, nagu Tema tahab.

OTSIDA JUMALAT IGAPÄEVASES TÖÖS

preester Mieczysław Maliński

(Raamatust «Uskuda Kristusesse»,

algus KE nr 2/1989)

Ma tahaksin pöörata Sinu tähelepanu ühele sündmusele, mis toimus Genetsareti järve ääres ja mida kirjeldab evangeelium. Üks kohalik kalur, Siimon, saabus koos oma kaaslastega kalapüügilt. See sündis varahommikul. Nad olid kogu öö töötanud, kuid polnud midagi saanud. Siimon oli väga väsinud ja unine. Ta suutis mõelda vaid unele ja puhkusele. Siis aga tuli Jeesus tema juurde ja käskis tal tagasi järvele sõita ning võrgud vette lasta. Siimon vastas, et kala ei ole; ta teab seda hästi, kuna on kogu öö asjatult rassinud. Ometi andis ta endale aru, kes see on, kes temaga räägib, kes nii teha soovib. Seepärast lisas ta, et kui Õpetaja soovib, võib ta seda Tema jaoks teha, ehkki see üsna lootusetu tundub. Ja nad sõudsid järvele ning said suure hulga kalu. Inimeste jaoks, kes kõike kaldalt jälgida võisid, ei sündinud midagi imestusväärset. Kalurid püüdsid kala. Peetrus heitis aga Jeesuse jalgade ette maha ja ütles: «Issand, mine minu juurest ära, sest ma olen patune inimene.» Vähe sellest – nagu tunnistab evangeelium, jättis ta maha kõik, mis tal oli, ja hakkas käima Jeesuse järel. See ime oli adresseeritud temale ja ainult tema sai sellest aru, kuid enne pidi ta riskima – sõudma järvele.

Nii sünnib iga kord, kui inimeses tärkab usk. Alguses peame kõik riskima, et veenduda, kas sõna, mis on puudutanud meie südant, kajastub ka tegelikkuses. Kui see sünnib, olemegi kahtlustest üle saanud, saanud usklikeks.

Tavaliselt ei piisa vaid ühest kogemusest; neid tuleb üha juurde ja nad toovad esile palju vajalikke üksikasju, sest usk ei ole pruudiloor, mis pärast pulmi alatiseks riidekirstu pannakse, ega allkirja andmine mingile dokumendile. Usk on alati inimesega seotud ning inimene realiseerib end ja seega ka oma usku iga oma otsuse kaudu vaid kahel viisil – nagu usklik või nagu uskumatu. Esimesel juhul suunab usk igat otsust ja nõuab inimeselt armastuse riski, pühendumist, andumust, ohvrit. Usk ei ole meile mingi olemise tasuta kaasaanne; mõõnmine, käed lohakuseni mugavalt püksitaskus: «Okei, tänasest päevast peale hakkab uskuma, et Jumal on.» Usu eest tuleb maksta kõrget hinda. Teisi sõnu, usk algab seal, kus me väljume iseendast ühiskonda, maailma, oma ohvimeelsuse, armastuse, töö, lepituse, headusega.

Muidugi ei maksa arvata, et iga otsus sünnib tühjalt kohalt. Aja jooksul kujuneb läbielatud teadmine, teadmisest oma lahendusvariant, mida püüame realiseerida «heas usus». Seepärast võime rääkida ka usust kui voo-
rusest.

Iga inimese tee Jumala juurde on isesugune; usk saab igas inimeses erineva vormi, eri varjundid. Sellel

seesmisel helinal on eri motiivid rõhulised. Ühe inimese usutõde väljendub kannatuses, teise oma õigluses, kolmanda inimese usk on seotud tõega, mis Jumala poolt tema jaoks erilisel viisil on ilmutatud.

Kui meil peaks olema vaja kellegi selgitada, miks me usume, leida argumente oma seisukoha kaitseks, peaksime iseenese ees ausaks jäädes tunnistama, et sellele küsimusele vastata on keeruline. Esiteks on väga raske sõna-
des väljendada oma sügavaimate elamuste sisu; teiseks on neid väga palju ja erinevaid, ning raske on anda edasi neist moodustuvat tervikut. Kuulaja, kes ootab meilt otustavat, põhjalikku vastust, on jahmunud ja imestunud, kui kuuleb ainult mõningaid seiku meie elust. Meile endale on aga nendest üksikasjadest küllalt, et uskuda ja olla veendunud.

Oma usu tunnistamine nõuab hoopis teistsugust lähenemist. Kui me käsitleksime seda staatiliselt, jõuaksime tagasi ratsionalismi – usklik on see kes «teab», kes on tunnistanud midagi õigeks, st on võtnud vastu mingi info. See aga – nagu eelpool arutlesime – ei ole veel usk.

Me võime endale vähemalt teoreetiliselt ette kujutada olukorda, kus inimene, kes väidab end uskuvat Jumalasse, Tema Kirikusse ja kõigesse, mida Kirik soovib uskuda, jääb ikkagi halvaks inimeseks: ihneks, pahatahtlikuks, hoolimatuks, egoistiks, kes peab tähtsaks vaid iseennast ja oma huvisid; kes kogub maist vara vahendeid valimata, kes on kade, sallimatu, petis, laiskvorst. Samas võime kohata inimesi, kes ei usu Kirikut, Jeesust Kristust ega Jumalat, kuid teevad ausat tööd, aitavad teistel eluraskustega võidelda, kaitsevad neid, kellele on liiga tehtud, julgevad kritiseerida oma ülemuste ebaausust. Ometi teavad nemadki, et võiksid enestele hoida seda jõudu ja aega, mida nad pühendavad teistele. Nad võiksid ju võõrast hädast lihtsalt ära pöörduda ja öelda: «See pole minu asi», kuid nad ütlevad: «Sellest ei saa ükskõikseks mõõda minna.» Niisugust käitumist seletavad nad vajadusega võidelda Korra, Õiguse, Õigluse eest. Kas me võime öelda, et nad ei usu? Muidugi, neil pole täit teadmist Jumala olemusest, mis meile on kättesaadav ilmutuse kaudu, kuid meil pole õigust neid diskvalifitseerida.

Nii nagu igal inimesel on oma individuaalne tee Jumala juurde, on ka Jumalast äralangemisel, mis igaüht ähvardab, individuaalne iseloom. Peajooned jäävad siin samaks. Jumalast eemaldumine, usu kaotamine algab samuti meie konkreetsetest otsustest. Uskumatus on ju usu vastand, see on üha suurenev enesesse sulgumine, värisemine oma asjade pärast, oma elu pärast, hirm surma ees. Siis ei suuda me näha teise inimese häda, ei taha midagi kuulda õnnestusest, haigusest, kurbusest, abitusest – et ometi midagi meis ei ärkaks, ei sunniks minema uuesti maailma, riskides kaotada energiat, aega, jõudu, raha – teiste jaoks. Usu kaotamine pole üksnes teoreetiliselt arutluse tulemus. Alles lõpus tuleme järeldusele, et olime naiivsed, rumalad, pühendades end teiste inimeste teenimisele. Ja inimesed meie ümber hakkavad rääkima, et oleme muutunud küüniliseks, et oleme justkui ära vahetatud. Aga meie, ehkki kinnitame üha, et Jumal on ja et me usume Temasse, oleme tegelikult juba uskumatud. Ning valgus, mis meis kunagi säras, kustub. Jumala-tõestused ja argumendid Tema olemasolu vastu kaotavad oma tähtsuse ega huvita meid enam.

NEED, KES PALVETASID PÄIKESE POOLE

preester Mieczysław Maliński

(Raamatust «Uskuda Kristusesse»)

Misasi on paganlus? Kuidas suhtuda sellesse fenomeni, tunnustada seda või heita kõrvale? Ei, mitte kui kristlane, vaid nagu inimene, kes elab XX sajandi teisel poolel. Põlgliku muigega, hoolimatu õlakehitusega, peavangutusega, käte laiutamisega mineviku vaimupimeduse üle, tundes seejuures oma üleolekut, et lõpuks ometi on teaduse progress, et alles meie tsivilisatsioon on suutnud vabastada harimata rahvad ebausupimeduse küüsisist?

Paganlik religioon. Selle mõistega seondub palju erinevaid kujundeid: nõiad, rituaalsed tantsud, pühad loomad, tootemid, puu- ja kivijumalad, pühad puud ja hiied, templid, terved templilinnad, hauakambriid, püramiidid, päikesekultus, maa-, kuu-, Niilusekultus – nendest mõistetest kujunebki meie jaoks paganlik kultuur, arusaamine, et kogu tolleaegne isiklik, perekondlik, kogukondlik elu, samuti riigielu olid eelkõige religioonist kantud.

Ürginimene seisis loodusjõudude ees. Ta nägi kõike, mis toimus tema ümber: päike tõusis ja loojus, vihm sadas, jõed ujutasid üle, merel oli torm, rohi ja puud kasvasid, aastaajad vaheldusid, ümberringi elasid loomad. Ta ei tundnud end nende nähtuste loojana; vastupidi, ta teadis, et on ise selle VÄE loodud, mis väljendas end looduses nii erineval kujul, ja väljendas end ka temas – sünni, kasvu, lapsea, noorusaastate, emakssaamise, surma läbi.

Kui ürginimene kummardas tõusvat päikest, jõge, mis põlde niisutas, härga – siis mitte sellepärast, et ta neid oma Jumalaks pidas, vaid seepärast, et neis avaldus JÕUD. Kui ta riputas oma kaela scarabeus-põrnika või tiigrihamba, pani oma juustesse kotkasule, siis mitte sellepärast, et pidas neid Jumalaks, vaid et ta austas neis VÄGE, mis väljendus tiigri või kotka jõus, põrnika pikaealisuses.

Ürginimene ei piirdunud üksnes VÄE olemasolu fakti konstateerimisega, vaid tahtis seda austada, leida sellega kontakti. Ta tegi seda erineval viisil, eelkõige looduse matkimise teel – kevad, suvi, sügis, talv looduses ja temas endas. Ta valmistas end ette igaks uueks faasiks ikka sellesamas bioloogilises rütmis, et võtta osa VÄE olemusest, mis looduses avaldub. Nii mõistis ta oma seksuaalelu, lapse sündimist, arengut, täiskasvanuks saamist, vanadust, surma.

Soov läheneda Jumalale, mõista Tema tahet, Tema seadust, sündis inimesi jälgima kõiki protsesse, mis looduses avaldusid. Nii jõudis ta arusaamisele, et looduses valitseb kord – on olemas looduseseadused. Kuid selle uurimise iseloom oli ühetähenduslikult religioosne. Uurimisest sündis püha õpetus, mis oma põhisistult oli teoloogia, ja uurijateks olid preestrid.

Samaaegselt teadvustasid primitiivseteks gruppideks jagunevad inimesed endale, et inimloomus vajab ühis-

kondlikku organiseeritust, sest ka see annab tunnistust KORRAST. Nii perekonna, suguharu, hõimu kui riigi institutsioonil oli religioosne iseloom. Laste, noorukite, täiskasvanute, isa ja ema staatus määratleti aga ühiskondlikust vaatenurgast nähtuna.

Iga organisatsiooni keskseks koostisosaks on võim, mis teatud mõttes hoiab organisatsiooni koos ja esindab seda. Tunnustades KORRA vajadust, tuleb esimeses järjekorras austada VÕIMU, mis juba ürgühiskonnas avaldus isa, esiisa, juhi, valitseja autoriteedis. Kõige klassikalisemal kujul väljendus võimu religioosne kontseptsioon vanas Egiptuses. Vaarao – Päikese Poeg, kelle keha kuulus pärast surma mumifitseerimisele, kellele ehitati hiigelpüramiidid hauakambrit ümbritsema – oli VÕIMU sümboliks. Vaarao teenimisel oli religioosne austuse iseloom. Meie ajani on võimu religioosne tõlgendus teatud määral säilinud Jaapanis.

Sarnane ühiskondliku elu religioosne mõistmine avaldub Konfutsiuse õpetuses. Tema käsitlust võib formuleerida järgnevalt: inimloomus on KORRA väljenduseks, järelikult kuuluvad siia ka inimestevahelised suhted, suhted kaupmehe ja ostja, külalise ja majaperemehe, ülemate ja alamate, sõprade vahel. Selleks, et läheneda Jumalale, tuleb mõista seadusi, mis neid vahetõrki reguleerivad, ja käituda siis nende järgi.

Lõpuks peab ütlema, et kõik religioonid saavad oma olemusliku alguse Jumala ilmutusest. Paganlikud religioonid mõistavad seda nagu VÄGE, mis avaldub äravalitud inimeste kaudu, kes peavad seda teistele vahendama. Kõikide paganlike religioonide juures võib täheldada prohvetite, müstikute, sõnumitoojate institutsioone, keda võime kutsuda üldnimelga «jumalamehed», need, kes rääkisid Jumala poolt inspireeritud sõnu.



Missa pro defunctis

Eesti katoliiklastel puudub kahjuks veel tänapäevane palveraamat, ning iseseisvusajal väljaantuud napib, pealegi ei ole viimaste keelekasutus sugugi mitte kõigile vastuvõetav. Et vähegi seda olukorda leevendada, oleme siiani püüdnud ning püüame ka edaspidi avaldada «Kiriku Elus» tekste, mille üle mõiskledes või millele toel palvetades võiks inimene end vaimselt ja hingeliselt arendada ning muutuda avatumaks Jumalale.

Kõigi lahkunud hingede mälestuspäeval, 2. novembril, lauldakse paljudes maailma paikades missat surnute eest, sajanditevanuseid kauneid gregoriaani koraale. Sama missat lauldakse ka siis, kui kirikus on matused või kui mälestatakse mõnd lahkunut. Olgu allpool toodud tõlge sellel jumalateenistusel koori poolt lauldavatest propriumiosadest meile abiks nende koraalide sisu mõistmisel. Kuid samu tekste võib igaüks kasutada, kui ta palvetab oma lähedaste eest, kes on siitilmast lahkunud, või, mis on samuti väga vajalik – nende lahkunute eest, kelle eest keegi ei palveta.

Sekvents «Dies irae» tõlkimisse on oma osa andnud ka kirjanik Paul-Eerik Rummo.

Introitus

Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus, in Sion;
et tibi reddetur votum in Ierusalem;
exaudi orationem meam,
ad te omnis caro veniet.
Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Igavene rahu anna neile, Issand,
ja igavene valgus paistku neile.
Sulle, Jumal, kuulub kiituselaul Siionis,
Sinule tuleb pidada töotust Jeruusalemmas.
Võta minu palvet kuulda,
sest Sinu juurde tuleb iga surelik.
Igavene rahu anna neile, Issand,
ja igavene valgus paistku neile.

Graduale

Requiem aeternam dona eis Domine:
et lux perpetua luceat eis.
In memoria aeterna erit iustus:
ab auditione mala non timebit.

Igavene rahu anna neile, Issand,
ja igavene valgus paistku neile.
Mälestus õigest püsib igavesti,
ta ei karda halba kuulujuttu.

Tractus

Absolve, Domine, animas omnium
fidelium defunctorum
ab omni vinculi delictorum.
Et gratia tua illis succurrere,
mereantur evadere
iudicium ultionis.
Et lucis aeternae
beatitudine perfrui.

Issand, päästa kõigi
lahkunud usklite hinged
kõikide üleastumiste köidikuist.
Ja Sinu arm, mis neile appi tuleb,
aidaku neil pääseda
kohtust ja hukkamõistust
ning saada osa
igavese valguse õndsusest.

Sequentia

Dies irae, dies illa,
solvet saeculum in favilla
teste David cum Sibylla.
Quantus tremor est futurus,
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus.

Tuba mirum spragens sonum
per sepulchra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura,
iudicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus iudicetur.

Iudex ergo cum sedebit,
quidquid latet apparebit:
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus
quem patronem rogaturus,
cum vix iustus sit securus?

Päev kord koidab, raev mil loidab,
hirmsad ended ilmsiks muudab,
maa ja taeva põrmu heidab.

Viimne kohtumõist kui algab,
igaüht siis õudus valdab,
kes veel varjab end ja salgab.

Kuula, viimne pasun hõikab,
hauakütked katki lõikab,
trooni ette kutsub kõik ta.

Surm ja loodu jäävad tummaks,
siis, kui ülestõusnud summas
kohtu ees on seismas lummas.

Ette toodud, lahti lõõdud
saab suur raamat, kus on öeldud
kõik, mis iial tehtud, mõeldud.

Kohtumõistja karmi silma
ees jääb peitvast kattest ilma
süü, mis täidab maa ja ilma.

Mis ma vaene siis küll vastan,
kui ka pühakuil ei lasta
enam minu kaitseks kosta.

Rex tremendae maiestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, o fons pietatis.

Recordare, Iesu pie,
quod sum causa viae tuae:
ne me perdas illa die.

Quarens me sedisti lassus,
redemisti crucem passus,
tantus labor non sit cassus.

Iuste iudex ultionis,
donum fac remissionis
ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus:
supplicanti parce Deus.

Qui Mariam absolvisti,
et latronem exaudisti;
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae:
sed tu bonus fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta,
et ab hoedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis:
gere curam mei finis.

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
iudicandus homo reus.

Huic ergo parce, Deus:
pie Iesu, Domine,
dona eis requiem.

Offertorium

Domine, Iesu Christe, Rex gloriae,
libera animas omnium fidelium
defunctorum de poenis inferni
et de profundo lacu:

libera eas de ore leonis,
ne absorbeat eas tartarus,
ne cadant obscurum,

sed signifer sanctus Michael
representet eas in lucem sanctam:
Quam olim Abrahae promisisti,
et semini eius.

Hostias et preces tibi, Domine,
laudis offerimus:
tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam facimus:

fac eas, Domine, de morte
transire ad vitam.

Quam olim Abrahae promisisti,
et semini eius.

Communio

Lux aeterna luceat eis, Domine,
cum sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.

Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Cum sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.

Vägev Issand, armuläte,
heldelt andeks andev patte,
palun, ära maksa kätte.

Jeesus vaga, rasket rada
käisid, et meid vabastada,
võta mindki meenutada.

Nõrkesid, kui risti kandsid,
kõigi eest end surma andsid;
usun, mindki lunastasid.

õiglast kohut mõistev Jumal,
halasta mul õnnetumal
kohtupäeva koidukumal.

Nutan, palgeil hääbipuna,
näe, kuis Sinult rõhutuna
palun armu süüdlasena.

Maarjale kes andestasid,
röövlit ristil õnnistasid,
minulegi lootust andsid.

Palujale vääritle
armulikult appi tule,
tee, et väldin põrgutule.

Sea mind heale karjamaale,
hukkaläinuist kaugemale,
oma troonist paremale.

Tulle heitnud ära neetud,
kõrkusesse paadutatud –
kutsu mind, kus õnnistatud.

Kahetsusest kibedamast
palun, süda kuivem tuhast:
aita mind, kui kaon siit ilmast.

Põrmust tõusnuid haarab õudus,
kui see päev on kätte jõudnud.

Issand, anna andeks neile,
ära saada põrgutulle.

Kahetsejad päästa kõik,
anna neile rahupaik.

Issand, Jeesus Kristus, au Kuningas,
vabasta kõikide lahkunud usklik
hinged põrgu karistusest
ja sügavast (hukatuse) august;
vabasta nad lõukoera hambust,
ärgu neelaku neid surmavald,
ärgu langedu nad unustusepimedusse.

Ning teenäitaja püha Miikael
kostku nende eest pühas valguses,
nagu Sa kord lubasid Aabrahamile
ja tema (järeltulvale) soole.

Me toome Sinu ette oma tänuohvrid
ja -palved,
võta nad vastu nende hingede eest,
keda täna meenutame.

Issand, lase neil tõusta
surmast elule,
nagu Sa kord lubasid Aabrahamile
ja tema soole.

Igavene valgus paistku neile, Issand,
ning Sinu pühakutele igavikus,
sest Sina oled halastaja.
Igavene rahu anna neile, Issand,
ja igavene valgus paistku neile;
ning Sinu pühakutele igavikus,
sest Sina oled halastaja.

Absolutio

Libera me, Domine, de morte aeterna,
in die illa tremenda:
Quando caeli movendi sunt et terra:
Dum veneris iudicare saeculum per ignem.
Tremens factus sum ego, et timeo,
dum discussio venerit, atque ventura ira.
Quando caeli movendi sunt et terra.

Dies illa, dies irae,
calamitatis et miseriae,
dies magna et amara valde.

Dum veneris iudicare saeculum per ignem.

Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

Libera me, Domine, de morte aeterna,
in die illa tremenda:

Quando caeli movendi sunt et terra:

Dum veneris iudicare saeculum per ignem.

Kyrie, eleison.
Christe, eleison.
Kyrie, eleison.

Pater noster ...

A porta inferi
erue, Domine, animam (-as) eius (eorum).
Requiescant in pace.
Amen.

Domine exaudi orationem meam,
et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

Absolve, quesumus, Domine, animam
famuli tui N. (famulae tuae N., animas famulorum
tuorum N. et N.), ab omni vinculo delictorum:
ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos
tuos resuscitatus (-a) respiret (resuscitati respirent).
Per Christum, Dominum nostrum.

Requiem aeternam dona ei(s), Domine,
et lux perpetua luceat ei(s).
Requiesca(n)t in pace.
Amen.

In paradisum

In paradisum deducant te Angeli:
in tuo adventu suscipiant te martyres,
et perducant te
in civitatem sanctam Jerusalem.

Chorus Angelorum te suscipiat,
et cum Lazaro quondam paupere
aeternam habeas requiem.

tõlkinud isa Rein Õunapuu

Lunasta mind, Issand, igavesest surmast
selles kohutaval päeval,
siis, kui maa ja taevas värisevad,
kui Sa tuled kohut mõistma maailma üle tules.
Kartus täidab mu südant ja ma olen hirmul,
sest Sinu kohus on ligi, ja Su õiglane viha.

Siis, kui maa ja taevas värisevad.

Sellel päeval, viha päeval
tuleb viletsus ja häda.

See päev on suur ja hirmus väga,

kui Sa tuled kohut mõistma maailma üle tules.

Igavene rahu anna neile, Issand,

ja igavene valgus paistku neile.

Lunasta mind, Issand, igavesest surmast

selles kohutaval päeval,

siis, kui maa ja taevas värisevad,

kui Sa tuled kohut mõistma maailma üle tules.

Issand, halasta.
Kristus, halasta.
Issand, halasta.

Meie Isa ...

Põrgu väravast†
päästa nende hinged, Issand.
Puhaku nad rahu.
Aamen.

Issand, võta kuulda minu palveid
ja lase minu hüdmisel enda ette tulla.

Palvetagem.

Me palume Sind, Issand, vabasta
lahkunu (-te) N. (ja N.) hing (-ed) kõikide üleastumiste
kõidikuist, et tal (neil) oleks koos Sinu pühade ja
äravalitusega osa Sinu ülestõusmise kirkusest
ja igavesest rahust.
Kristuse, meie Issanda läbi.

Igavene rahu anna talle (neile), Issand,
ja igavene valgus paistku talle (neile).
Puhaku ta (nad) rahu.
Aamen.

Paradiisi viigu sind inglid,
sinu saabudes võtku sind vastu märtrid
ja juhatagu sind pärle
pühasse linna Jeruusalemma.

Inglite koor võtku sind vastu,
ja ühes vaese Laatsarusega
Olgu sul igavene rahu.

Viimane abi surijatele

on kristliku ligimesearmastuse oluline koostisosa

Esmaabi õnnetusjuhtumite korral ja ohuseisundis inimese päästmine on meile iseenesestmõistetav. Aga sama tähtis, ehk veel tähtsamgi on päästa surevate inimeste hingi.

On teada, et iga päev sureb maailmas ca 500 000 inimest. See on pool miljonit viimase otsuse tegemise hetke, mis määrab nende isikute saatuse igavikus. Teadmine sellest peaks panema meid mõtlema ning innustama palvele kõigi surijate eest, et paluda Jumalalt neile armu ja halastust.

«Palvetage, palvetage palju surijate eest!» manitses oma surivoodil paavst Pius X. Püha Theresia de Lisieux ütles enne surma: «Alles nüüd mõistan ma õieti, kui palju peab palvetama surijate eest!»

«Palvetage, palvetage!» kordas Jumalaema Fatima lastele. «Paljud hinged lähevad põrgusse, sest keegi ei palveta nende eest, sest keegi ei too nende eest ohvreid!»

Praeguseks on kõikjale üle maailma levinud «Püha Joosepi surma vennaskond» (Erzbruderschaft vom Tod des hl. Josef), mis seab endale ülesandeks palveabi surijatele.

Vennaskonna asutas 1913. a. Roomas püha Joosepi kirikus püha Pius X, tehes seda õndsas don Guanella initsiatiivil. Paavst kutsus kõiki ristiinimesi üles palveristretkele surijate hingede päästmiseks.

Vennaskonna iga liikme kohustuseks on kaks korda päevas, hommikul ja õhtul, palvetada järgmist kindlakujulist palvet:

**«PÜHA JOOSEP, JEESUSE KRISTUSE KASUISA
JA PÜHIMA NEITSI MAARJA TÕELINE ABI-
KAASA,
PALU MEIE JA SURIJATE EEST SELLEL PÄE-
VAL (SELLEL ÖÖL)!»**

Meie vennaskonna apostellikuks ülesandeks on suunata Kristuse ristiohvri armutäius eriti neile, kes surevad eotamatult, ilma preestri toetuseta ja sakramente vastu võtmata.

Mõelge järele ja ühinege soovi korral meie vennaskonna paljumiljonilise liikmeskonnaga. Saabub päev, kus sellest võib olla abi ka teie endi hingele.

Vastuvõtmise tingimused on lihtsad:

- 1) lugeda iga päev kaks korda vennaskonna palvet
- 2) teatada liikmeksastumise soovist järgmisel aadressil: Kloster St. Trudpert, D-7816 MÜNSTER TAL, Deutschland.

Klooster saadab teile kinnituse liikmeksastumise kohta. Vennaskonnal puuduvad sisseastumise- ja liikmemaksud, ei ole ühiseid kogunemisi ega saadeta laiali trükiseid.

Selle palveaktsiooni tutvustamiseks palume abi kõigilt preestritelt ja aktiivsetelt koguduseliikmetelt.

Püha Joosepi surma vennaskond

tõlkis Ülo M. Pärnik

Õde surm

Oma pöördumisest kuni surmapäevani püüdis õnnis Assiisi Franciscus nii tervena kui haigena alati õppida tundma Jumala tahet ning seda täita.

Ühel päeval ütles keegi vendadest talle: «Isa, sinu elu ja sinu kulgemine on olnud ja on üha valguseks ja peeglikuks peale su vendade ka kogu Jumala kirikule. Samuti on lood sinu surmaga. See saab tooma nii su vendadele kui ka paljudele teistele suurt valu ja muret, kuid sinule endale on see suur lohutus ja ääretu rõõm. Siis sa siirdud rangest töötegemisest võrratusse puhkusesse ning paljudest valudest ja katsumustest piiritusse rõõmu. Sa jätsid selja taha selle vaevalise vaesuse, mida oled alati armastanud ja talunud, ning saad omaale suurima, õige ja ääretu rikkuse. Sa siirdud ajalisest surmast igavesse ellu, kus näed Issandat, oma Jumalat, alati palgest palgesse, Teda, keda sa oled siin maailmas sisemiselt vaadelnud igatsedes ja armastades.»

Rääkinud nii, jätkas vend otsesõnu: «Isa, sa oled kindlasti teadlik sellest, et su haigus on parandamatu, kui Issand ei saada taevalikku ravimit sinu ihule. Sulle on jäänud vähe aega elada, nagu arstidki tunnistavad. Ütlen seda sinu vaimu lohutamiseks, et rõõmustaksid alati Issandas nii sisemiselt kui väliselt. Siis sinu vennad ja teised, kes tulevad sinuga kohtuma, leiavad su rõõmustamas Issandas. Nad teavad ja usuvad, et sa sured varsti, ja sinu surm saab neile, kes seda näevad või sellest kuulevad, eeskujuvandvaks mälestuseks samal kombel, kui seda on olnud sinu elu ja sinu kulgemine.»

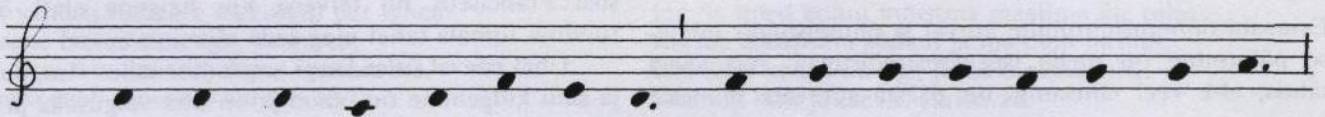
Kuigi õnnis Franciscus oli oma haiguse tõttu äärmuseni nõrkenud, ülistas ta Issandat vägevalt põledes ja täidetuna rõõmust nii sisemiselt kui väliselt. Ta lausus: «Kui ma siis pean varsti surema, kutsuge minu juurde vennad Angelo ja Leo, et nad laulaksid mulle õde Surmast.»

Mõlemad vennad tulid tema juurde ja laulsid pisarsilmil talle «Vend Päikese ja teiste loodute laulu», mille ta ise haigena oli Issanda ülistuseks ning iseenda ja teiste inimeste hingede lohutuseks kirjutanud. Viimase salmi ette lisis Franciscus salmi õde Surmast:

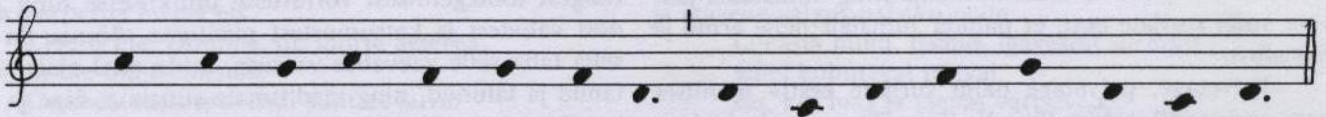
«Ülistagu Sind, minu Issand,
meie õde Ihulik Surm,
keda ükski elav ei suuda vältida.
Oh neid, kes surevad surmapatus.
Õndsad on need, keda surm kohtab
Sinu püha tahte alla paindunuina,
sest teine surm ei kahjusta neid.»

«Perugia legendist»

Te lucis ante terminum



Sind vi- de- vi- ku val-gu-ses kui kõi-ge Loo-jat pa- lu- me:
Te lu-cis an- te ter-mi-num, re- rum cre- a- tor pos-ci-mus,



meid o- ma suu-res hel-du-ses nüüd hoi-a, kait-se, va-lit-se.
ut so- li- ta cle-men-ti- a sis prae-sul ad cus-to-di -am.

Te lucis ante terminum,
rerum creator, poscimus,
ut solita clementia
sis praesul ad custodiam.

Te corda nostra somnient,
te per soporem sentiant,
tuamque semper gloriam
vicina luce concinant.

Vitam salubrem tribue,
nostrum calorem refice,
taetram noctis caliginem
tua collustret claritas.

Praesta, Pater omnipotens,
per Iesum Christum, Dominum,
qui tecum in perpetuum
regnat cum Sancto Spiritu.

Amen.

Kompletooriumihümn,
kirja pandud IX sajandil,
tõenäoliselt iiri päritolu.

Sind videviku valguses
kui kõige Loojat palume:
meid oma suures helduses
nüüd hoia, kaitse, valitse.

Me süda Sinus uinugu
ja unes Sinus hingaku,
Su igavesest kirkusest
me kiidulaulud kõlaga.

Meil elutarkust õpeta,
me hingesoojus uuenda,
öö tunni pilkast pimedust
me vaimusilmis valgusta.

Kõikvõimas Isa, õndsaks tee
meid oma Pojas Jeesuses,
kes Pühas Vaimus valitseb
ja meile näitab õiget teed.

Aamen.

tõlkis Rein Õunapuu

Katoliku Kiriku väljaanne
Toimetaja preester Rein Õunapuu
Tehniline toimetaja Pentti Laukama, KATT
Toimetuse aadress: 200001 TALLINN
Vene tn 18, tel 446367